

Znamiennym wydaje się fakt, że jesienią zakwitają przeważnie te gatunki roślin, które wiosną kwitną przy mniej więcej takiej samej długości dnia. Okres świetlny w ciągu doby na przełomie września i października odpowiada mniej więcej okresowi świetlnemu doby na przełomie marca i kwietnia. Pierwsze kwiaty ukazały się w pierwszej dekadzie października. Jak każde zjawisko anormalne w przyrodzie, tak i przedwczesne kwitnienie nie jest korzystne, bowiem kwitnienie tych roślin wiosną będzie uboższe, a kwiaty rozwinięte jesienią nie wykształcą już dojrzałych owoców i nasion.

Wieloletnie obserwacje tych zjawisk w przyrodzie pozwala przypuszczać, że niektóre rośliny odznaczają się dużą skłonnością do zakwitania jesienią, np. *Rhododendron dahuricum* L., *Jasminum nudiflorum* Lindl., *Primula acaulis* Jacq., *P. auricula* L., *P. elatior* (L.) Grufb. Na Bałkanach obserwuje się prawie corocznie zakwitanie kasztanowca białego (*Aesculus hippocastanum* L.) i judaszowca wschodniego (*Cercis siliquastrum* L.).

W zamieszczonym niżej zestawieniu zakwitłych gatunków podaję przybliżony procent rozwiniętych pąków kwiatowych dla form zdrewniałych, oraz ogólne dane dla bylin (patrz tab. I.)

LITERATURA

- [1] Bönning E., 1953. Entwicklungs- und Bewegungsphysiologie der Pflanzen. Berlin-Göttingen-Heidelberg.
- [2] Duda J., Gumiński S., 1974. Fizjologia Roślin. Warszawa-Wrocław.
- [3] Molotowsky G. C., 1949. Die Bedeutung der Wachstumsaktivatoren für den Ruhezustand bei Pflanzen. Dokl. Akad. Nauk USSR, s: 405—408.
- [4] Rupprecht H., 1965. Treiben und Verführen von Blüthengehölzen. Berlin-Köpenick.

Dr MIECZYŚLAW TOKARSKI
Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego
ul. Sienkiewicza 23, 50-335 Wrocław

KRYSTYNA KUKUŁCZANKA
Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego

OGRÓD BOTANICZNY UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO

Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego zajmuje 6 ha i gromadzi około 7500 taksonów roślin. Od 1981 roku funkcję p. o. kierownika Ogródu pełni dr Mieczysław Tokarski. Ogród zatrudnia 5 pracowników naukowo-dydaktycznych, 12 inżynierskich i 19 technicznych.

Pracownicy naukowo-dydaktyczni Ogrodu:

doc. dr hab. Zofia Gumińska — fizjologia, mineralne odżywianie roślin, uprawy hydroponiczne, doc. dr hab. Krystyna Kukułczanka — botanika stosowana, kultury tkankowe (storczyki, rośliny tropikalne), dr Mieczysław Tokarski — systematyka roślin, taksonomia owoców i nasion, dr Krystyna Kromer — kultury tkankowe, mgr Bogumiła Twarda-Prędoła — ekologia roślin, rośliny wodne i błotne.

Pracownicy inżynieryjno-techniczni:

mgr Danuta Bednarz — rośliny alpejskie, mgr Maria Gracz-Nalepka — uprawa roślin ozdobnych, mgr Ryszard Kamiński — ekologia, rośliny wodne, dr Elżbieta Kuźniewska — kartoteka roślin, taksonomia roślin, karpologia, mgr Barbara Łukasiewicz — uprawa roślin tropikalnych i subtropikalnych, mgr Zofia Orzeszkowska — systematyka roślin, uprawa sukulentów, mgr Maria Osmelak — ochrona roślin, uprawy hydroponiczne, mgr Danuta Pietraszko — biblioteka, mgr Maria Raciniewska — systematyka roślin, paprocie gruntowe, inż. Teresa Rybij — nasiennictwo, zbiór i przechowywanie nasion, mgr Ryszard Szymański — gleboznawstwo, Stanisław Sławiński — rośliny wodne, błotne, tropikalne, mgr Krystyna Ziemia — systematyka roślin, flora rodzima.

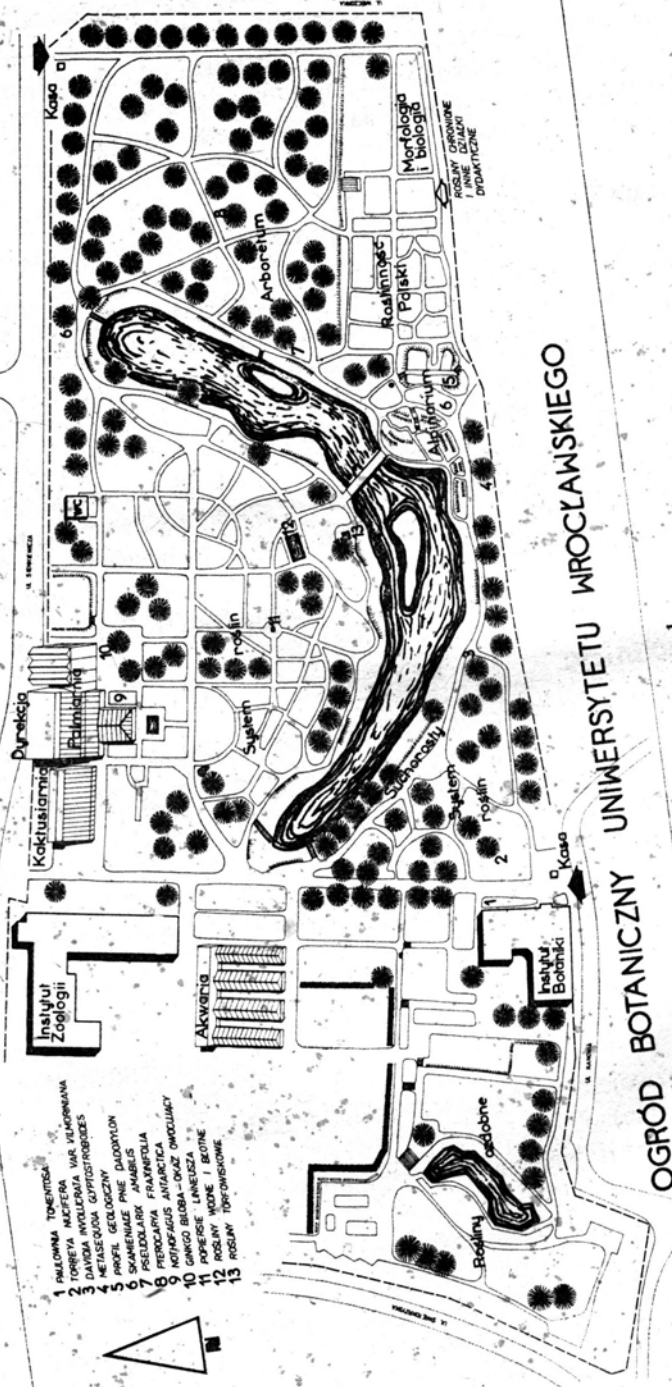
Starsi technicy:

Bogdan Lesiak, — uprawy szklarniowe, Andrzej Małowiecki — uprawy egzotycznych roślin wodnych, Jan Snarski — uprawy gruntowe (drzewa, krzewy), Wiesława Ziental — zbiór nasion i przechowywanie.

Problematyka naukowo-badawcza Ogrodu Botanicznego obejmuje następujące zagadnienia:

- Taksonomia owoców i nasion (karpologia rodzajów *Geranium*, *Saxifraga*, *Erodium*).
- Ocena zasobów gatunkowych storczyków, roślin wodnych i błotnych ze szczególnym uwzględnieniem Dolnego Śląska.
- Mineralne odżywianie roślin, ze szczególnym uwzględnieniem w uprawie hydroponicznej.
- Sterowanie rozwojem i regeneracją roślin w kulturach *in vitro* (storczyki i inne rośliny tropikalne).
- Metodyka uprawy i pielęgnacji egzotycznych i rzadkich roślin wprowadzanych do kolekcji Ogrodu.
- Dokumentacja kolekcji roślinnych ogrodów botanicznych.

Ogród zajmuje: budynek administracyjny z biurami, nasieniarnią, kartoteką, etykieciarnią. Ma również pracownie kultur tkankowych, fizjologii stosowanej i karpologii.

- 1 PALEONNA TOCIENTKA
- 2 TORFETA MACIFERA VAR. VILMORINIANA
- 3 DAWIDA WYKOLUBA
- 4 METASEQUOIA GUYANENSIS
- 5 PAPPEA GEOLOGICI
- 6 SKAMENNAE PRIMAEVUS
- 7 PRELODARSKA FRAXINIFOLIA
- 8 NOTOFAGUS ANTIARCTICA
- 9 NOTOFAGUS - OKAZ ODDZIELNY
- 10 GANGO BEZBAGNIENIUSZA
- 11 POPULUS MOOREI I BOTRIE
- 12 ROSLINY WODNE I BOTRIE
- 13 ROSLINY TORFOWISKOWE

OGRÓD BOTANICZNY UNIWERSYTETU WROCLAWSKIEGO

Rys. 1

Historia Ogrodu

Ogród Botaniczny we Wrocławiu założono w 1811 roku, jako część składową Uniwersytetu Wrocławskiego, powstałego przez połączenie akademii jezuickiej Leopoldiny i przeniesionego z Frankfurtu nad Odrą Uniwersytetu. Na urządzenie Ogrodu przeznaczone zostały tereny po fortyfikacjach zburzonych z polecenia Napoleona. Tereny Ogrodu leżały niegdyś w bezpośrednim sąsiedztwie grodu książęcego i siedziby pierwszego biskupa. Ta część miasta zwana Ostrowem Tumskim była wtedy wyspą, położoną między głównym korytem Odry a jej odnogą północną.

W roku 1816 teren ogrodu ogrodzono, uporządkowano i zagospodarowano 1/3 powierzchni. Liczba uprawianych roślin wynosiła 2000 gatunków, w tym 1500 mieściło się w szklarniach. Pierwszym dyrektorem Ogrodu był Treviranus (1811—1851), który zainicjował w tym czasie zbiory zielnikowe. W roku 1851 kierownictwo Ogrodu przejął paleobotanik H. R. Goepfert, który pozostawił na terenie Ogrodu istniejące do dziś cenne zbiory paleobotaniczne (okazałe skamieliny pni *Dadoxylon* i odlewy paprotników kopalnych), oraz wybudował pogładowy profil geologiczny, obrazujący układ warstw skalnych zagłębia wałbrzyskiego. W latach 1884—1889 dyrektorem Ogrodu Botanicznego był wybitny systematyk A. Engler. Za jego czasów przegrupowano i rozszerzono w Ogrodzie dział systematyki roślin według nowego wówczas systemu Englera.

W czasie drugiej wojny światowej Ogród został silnie zdewastowany. Ciepłarnie wraz z roślinami egzotycznymi, budynki gospodarcze zostały całkowicie zniszczone. Drzewostan i rośliny zielne były zniszczone w 50%. Na terenie Ogrodu były okopy, składy broni i amunicji. Po wojnie przystąpiono energicznie do odbudowy Ogrodu dzięki inicjatywie i osobistemu zaangażowaniu pierwszego dyrektora Instytutu Botanicznego prof. dr S. Kulczyńskiego, pierwszego kierownika Ogrodu prof. dr S. Macko i prof. dr H. Teleżyńskiego. Pierwszymi asystentami po wojnie byli: Z. Gumińska, J. Teleżyńska, J. Augustynowicz. W roku 1955 oddano do użytku odbudowaną kaktusiarnię, a w roku 1957 Palmiarnię. W roku 1958 kierownictwo Ogrodu objęła docent Z. Gumińska, a od 1972 do 1980 roku kierowniczką Ogrodu była docent K. Kukułczanka. W roku 1974 Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego uznany został formalnie zabytkiem kultury. W latach 1974—75 wojewódzki konserwator przyrody uznał 21 starych drzew za pomniki przyrody (sędziwe dęby, cisy, buki, platany i inne).

Charakterystyka ekologiczna i geograficzna Ogrodu

Położenie geograficzne = 51°7szer. półn. 17°2 dług. wsch. 120 m nad poziomem morza.

Dane klimatyczne: okres wegetacyjny roślin 221 dni, tj. od 26. III do 6. XI. Opady atmosferyczne — 385 mm (maksyma V—VIII). Ilość dni z opadami śre-

dnio — 168, liczba dni słonecznych — 239. Wilgotność względna 79%. Średnia roczna temperatura 8,3°C, minimum absolutne —32,7°C (A. Kosiba 1948). Ogród położony jest w dolinie Odry, w części starego miasta, zwanego Ostrowem Tumskim. Obszar Ogródu leży pomiędzy odnogami rzeki Odry, a jedna z nich (stara łacha Odry), częściowo zasypana i odcięta od głównego koryta rzeki, znajduje się na terenie Ogródu tworząc dzisiaj staw naturalny. Rosnące nad nim stare (ok. 300 letnie) dęby (*Quercus robur*) są fragmentami pozostałej naturalnej dąbrowy. Otoczenie Ogródu stanowią budowle zabytkowych kościołów gotyckich oraz zabudowania miejskie. Gleby w dużym stopniu zmienione, aluwialne, częściowo występuje czarnoziem bagienny. W urządzonej w roku 1961 części Ogródu gleba jest sztucznie nawieziona na podłożu dawnego gruzowiska.

Ekspozycja Ogródu

Do stałych ekspozycji otwartej przestrzeni Ogródu Botanicznego należy bogata w gatunki i odmiany kolekcja ozdobnych roślin (między innymi różaneczniki, kosańce, złoczenie gruntowe, narcyzy, piwonie, marcinki). Rośliny górskie i alpejskie są rozmieszczone geograficznie w alpinarium a stały dział systematyki roślin według systemu Englera, oprócz tego są działy flory rodzimej, poletka dydaktyczne i niewielkie arboretum (1,5 ha). Warunki klimatyczne pozwalają na utrzymanie starych okazów rzadkich drzew w naszej strefie klimatycznej. Ogród Botaniczny główną uwagę skupia jednak na kolekcjach roślin tropikalnych i subtropikalnych, co znajduje swój wyraz w bogatych kolekcjach roślin wodnych (około 200 gatunków), storczyków (około 450 gatunków i odmian), bromelii (około 140 gatunków) i sukulentów (około 1400 gatunków). Toteż Ogród wrocławski ma duże szklarnie — ich powierzchnia ogólna wynosi 1.600 m². W tym udostępnione publiczności; Palmiarnia podzielona na 4 części z basenem wodnym *Victorii* o (560 m²), Kaktusiarnia (180 m²), Pawilon z akwariami pokazowymi (140 m²) o łącznej powierzchni 870 m². Powierzchnia 7 szklarni kolekcyjnych wynosi 730 m².

Ogród Botaniczny jest udostępniony publiczności od kwietnia do października w godzinach od 8 do 20. Szklarnie Ogródu są udostępniane w sezonie w niedziele i dni wolne od pracy w godzinach od 10 do 18. Zgłoszone grupy zorganizowane oprowadza się po szklarniach w ciągu całego roku.